

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ AN TEASTAIS SHÓISEARAIGH, 2005

LÉANN CLASAICEACH – ARDLEIBHÉAL

DÉARDAOIN, 23 MEITHEAMH – MAIDIN, 9.30 go dtí 12.00

Tá ceisteanna anseo ar **dheich dtopaic**.

Tá na topaicí seo roinnte mar leanas:

Topaicí 1 – 5 = **CUID A** – An Saol Gréagach

Topaicí 6 – 10 = **CUID B** – An Saol Rómhánach

Ní mór d'iarrthóirí ceisteanna a fhreagairt ar **chúig thopaic**, mar leanas:

dhá thopaic as **CUID A**;

dhá thopaic as **CUID B**;

an **cúigiú** topaic as **CUID A** nó **B**.

Tá 80 marc ag dul do gach topaic.

Marcanna iomlána don pháipéar = $(80 \times 5) = 400$.

Cuirtear fótagraif, a bhfuil gá leo le roinnt de na ceisteanna a fhreagairt, ar fáil ar pháipéar ar leith, marcáilte **X**, a ghabhann leis an bpáipéar seo.

CUID A – An Saol Gréagach

Topaic 1: Fraoch Aichill.
 Topaic 2: An Ghréig agus an Pheirs.
 Topaic 3: Beatha agus Bás Shócraitéis.
 Topaic 4: Mícéine agus an Traí.
 Topaic 5: Acrapail na hAithine.

CUID B – An Saol Rómhánach

Topaic 6: Aeinéas ar a Shiúlta.
 Topaic 7: Téatar na Rómhánach – Coiméide.
 Topaic 8: Beatha agus Comhaimsir Iúil Caesar.
 Topaic 9: Cathair Rómhánach – An Phoimpé.
 Topaic 10: An tArm Rómhánach.

CUID A

An Saol Gréagach

Topaic I: Fraoch Aichill.

Ba cheart tabhairt faoi na páirteanna **uile**, – (a), (b) agus (c).

- (a) Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.
- (i) Nuair a thagann Chryses ag iarraidh go scaoilfí a iníon saor, cén **dá** rud a thugann sé leis?
 - (ii) De réir Aichill, cén fáth nach féidir leis na hAcaeigh duais eile a aimsiú d’Agaimeamnón in áit Chryseis?
 - (iii) Nuair a thagann Eachtar ar ais go dtí an Traí tar éis an chatha, cad a iarrann sé ar Héilin a dhéanamh?
 - (iv) I ndiaidh bhás Sarpedon iompraítear abhaile é. Cá bhfuil a bhaile?
 - (v) Cén mionn a iarrann Eachtar ar Aichill a thabhairt nuair a thugann sé aghaidh air taobh amuigh de bhallaí na Traí?
 - (vi) Cén sórt bréagriocht a raibh Hermes faoi nuair a cuireadh é chun Priam a threorú? (24)
- (b) (i) Cén dearcadh maidir le cogadh atá ag laochra ar nós Eachtair agus Aichill? (10)
- (ii) Cén difríocht atá idir an dearcadh atá ag mná ar nós Hecuba agus Andromache agus an dearcadh atá ag na laochra? (10)
- (iii) Cén carachtar san **Iliad** is mó ar mhaith leat a bheith ina áit? Tabhair **dhá** chúis le do fhreagra. (12)
- (c) Léigh an sliocht seo a leanas ó Leabhar 4 den **Iliad**, agus ansin freagair na ceisteanna ina dhiaidh.

Is mar sin a labhair sé, agus chuaigh Agaimeamnón ar aghaidh, agus é sásta go maith. Agus é ag dul tríd an slua fear, chas sé ar an mbeirt deartháireacha, Ajax agus Teucer. Bhí an bheirt acu ag cur a gclogaid orthu agus bhí scamall de shaighdiúirí coise ar a gcúl. Mar a fheiceann aoire gabhar óna ionad faire scamall ag teacht trasna na farraige á ruaigeadh ag gaoth aniar agus í ag búiríl; tá an t-aoire gabhar píosa ar siúl ach, chomh dubh le pic, tagann an scamall ina threo trasna na farraige agus cuaipeach ina dhiaidh. Agus critheann sé nuair a fheiceann sé é agus tiománann a thréada isteach i bpluais – is mar sin a bhí na ranganna dlútha d’fhir óga a tógadh in Oilimpia faoin mbeirt deartháireacha, dorcha, iad colgach le sciatha agus sleánna agus iad ag gluaiseacht leo chun catha.

- (i) Sainaitin an tsamhail sa sliocht seo. (8)
- (ii) An dóigh leat gur samhail mhaith í? Tabhair cúis le do fhreagra. (8)
- (iii) Tabhair sampla de shamhail **amháin** eile atá léite agat san **Iliad** a bhaineann leis an nádúr. (8)

(80 marc)

Topaic 2: An Ghréig agus an Pheirs.

Ba cheart tabhairt faoi na páirteanna **uile**, – (a), (b) agus (c.)

- (a) Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.
- (i) Cén chomhairle a chuir Hecataeus ar Aristagoras?
 - (ii) Tar éis Cath Maratóin, cén fáth ar sheol Miltiades go Paros?
 - (iii) Cén fáth ar thóg muintir Abydos cathaoir ríoga de chloch gheal ar chnoc?
 - (iv) Cad a d'áitigh Teimisticléas ar na hAithnigh a dhéanamh nuair a fuair siad suim mhór airgid gan choinne ó na mianaigh airgid ghil ag Laurium?
 - (v) Cén fáth gur thaobhaigh muintir Thessaliae leis na Peirsigh go luath le linn ionradh Xerxés?
 - (vi) Tar éis an chatha ag Thermopylae, cén t-iontas a bhain leis an gcaoi ar chaith Xerxés le corp rí na Spartach, Leonadas?
- (24)
- (b) (i) Cad iad na cúiseanna a thug Xerxés dá chomhairle le hionradh a dhéanamh ar an nGréig? (10)
- (ii) Dar leat, cén fáth ar theip ar ionradh Xerxés, d'ainneoin méid ollmhór a chuid fórsaí? (12)
- (iii) Dar leat, cén stát Gréagach is mó a chuidigh lena bhriseadh? Tabhair cúiseanna le do fhreagra. (10)
- (c) Léigh an sliocht seo a leanas as **Na Leabhair Staire** le Heireadótas, agus ansin freagair na ceisteanna ina dhiaidh.

Scríobh muintir Lidia freagra an bhansagairt síos agus thug ar ais go Sardis é. Nuair a tháinig na teachtairí eile ar ais leis na freagraí a bhí faighte acu, d'oscail Créasas na rollaí go léir agus léigh an méid a bhí scríofa iontu. Ní raibh éifeacht ar bith ag aon cheann air ach amháin an ceann ina raibh an freagra as Deilfe. Ach níor thúisce an ceann sin léite dó ná gur ghlac sé leis le hurraim mhór, agus é á rá gurbh é aitheascal Deilfe an t-aon aitheascal fíor ar domhan, toisc gur éirigh leis a fháil amach cad a bhí á dhéanamh aige. Agus go deimhin d'éirigh leis; mar tar éis dó na teachtairí a chur chun bealaigh, smaoinigh Créasas ar rud éigin nach mbeadh duine ar bith in ann a thomhas, agus lena dhá lámh féin, agus é ag coinneáil leis an dáta réamhshocráithe, rinne sé sceanairt ar thoirtís agus ar uan agus bhruith sé iad le chéile i gcoire cré-umha ag a raibh claibín cré-umha.

- (i) Cad is aitheascal ann? (6)
- (ii) Sa sliocht seo, cén fáth a bhfuil an meas is mó ag Créasas, Rí Lidia, ar an aitheascal ag Deilfe? (8)
- (iii) Ón staidéar atá déanta agat ar Heireadótas, déan cur síos go hachomair ar ócáid **amháin** eile nuair a chuathas i gcomhairle leis an aitheascal ag Deilfe. (10)

(80 marc)

Topaic 3: Beatha agus Bás Shócratéis.

Ba cheart tabhairt faoi na páirteanna **uile**, – (a), (b) agus (c.)

- (a) Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.
- (i) Tabhair cúis **amháin** go gceapann Sócratéas nach óráidí é.
 - (ii) “Téann Sócratéas ag guairneán thart agus é ag fógairt go bhfuil sé ag aoibheall agus cuid mhaith seafóide eile á rá aige.” Ainmnigh an dráma ina ndeirtear gur tharla sé sin. Ainmnigh údar an dráma.
 - (iii) Cén fáth go ndearna Sócratéas iarracht fear críonna a aimsiú?
 - (iv) Dearbhaíonn Sócratéas nach bhfuil le déanamh ag fear “ach machnamh ar aon rud amháin nuair a bhíonn gníomh á dhéanamh aige”. Cad é an t-aon rud sin?
 - (v) Cén fáth ar chuir na hÁithnigh long go Delos gach bliain?
 - (vi) Cén freagra a thug Sócratéas nuair a d’fhiafraigh Crito de, “Cá ndéanfaimid tú a adhlacadh”? (24)
- (b) Samhlaigh gur Aithneach óg tú agus gur mhaith leat staidéar a dhéanamh le Sócratéas. Ach i dtús báire caithfidh tú é a chur ina luí ar d’athair. Scríobh síos na hargóintí a d’úsáidfeá lena chur ina luí air. (32)
- (c) Léigh an sliocht seo a leanas as **Cuimhní ar Shócratéas** le Seineafón, agus ansin freagair na ceisteanna ina dhiaidh.

LAMPROCLES: Ach ní dúirt mé ná ní dhearna mé rud ar bith a chuir náire uirthi mar gheall orm . . .

SÓCRAITÉAS: Tá tú i bhfeirg le do mháthair mar sin, cé go bhfuil a fhios agat, is cuma cad a deir sí, nach bhfuil aon olc aici duit. A mhalairt ar fad, teastaíonn uaithi go ndéanfá go maith, thar aon duine eile. Ní dóigh leat cinnte go mothaíonn sí aon olc duit, an dóigh?

LAMPROCLES: Ó, ní dóigh liom.

SÓCRAITÉAS: Mar sin, an mháthair seo atá agat, tá dea-mhéin aici duit, tugann sí cúram banaltrachta duit nuair a bhíonn tú tinn go dtí go bhfillleann do shláinte, déanann sí deimhin de nach mbíonn easpa ar bith ort, agus lena chois sin, cuireann sí paidreacha agus tugann sí gealltanais do na déithe le go mbeannófar tú. Mar sin féin, deir tú gur mór an crá croí duit í. Is é mo thuairim munar féidir leat máthair mar í a sheasamh, nach féidir leat rud ar bith atá go maith duit a sheasamh.

- (i) Cad a thugann tú ar an stíl argóinte a bhfuil Sócratéas ag baint úsáide aisti sa chomhrá sa sliocht thuas? (8)
 - (ii) Sa sliocht, conas a dhéanann Sócratéas iarracht a thaispeáint go bhfuil sé mícheart do Lamprocles a bheith feargach lena mháthair? (8)
 - (iii) An dóigh leat go bhféadfadh Lamprocles a bheith crosta toisc gur chuir Sócratéas an chomhairle sin air? Tabhair cúis le do fhreagra. (8)
- (80 marc)

Topaic 4: Míceine agus an Traí.

Ba cheart tabhairt faoi na páirteanna **uile**, – (a), (b) agus (c.)

- (a) Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.
- (i) Cén fáth ar íobair Agaimeamnón a iníon, Iphigenia?
 - (ii) Sa chomórtas don Úll Órga, cén bhreab a thairg Afraidíte do Pharis?
 - (iii) Cén t-ainm a thugtar de ghnáth ar an réigiún mórthimpeall Míceine?
 - (iv) Ainmnigh rí na Traí agus **duine** dá chuid mac le linn Cogadh na Traí.
 - (v) Cad a léirítear i bhFótagraf **1** ar Pháipéar **X**?
 - (vi) Cad a léirítear i bhFótagraf **2** ar Pháipéar **X**? (24)
- (b) (i) Tabhair cuntas achomair ar shaol Heinrich Schliemann. (16)
- (ii) Dar leat, cé acu de na tochailtí a rinne Schliemann ba thabhachtaí: an Traí nó Míceine? Déan tagairt don **dá** shuíomh i do fhreagra. (16)
- (c) Déan staidéar ar Fhótagraf **3** ar Pháipéar **X**, agus ansin freagair na ceisteanna seo a leanas
- (i) Déan staidéar ar na fíoracha atá ar an vása agus déan cur síos ar conas a bhí saighdiúir na linne sin gléasta **agus** armtha. (12)
 - (ii) An dóigh leat go mbeadh saighdiúirí cosúil leo siúd ar an vása in ann cathair ar nós na Traí, a raibh balla ina timpeall, a ghabháil? Tabhair cúis le do fhreagra. (6)
 - (iii) Cén fáth gur foinse an-tábhachtach eolais í an photaireacht do sheandálaithe? (6)
- (80 marc)

Topaic 5: Acrapail na hAithine.

Ba cheart tabhairt faoi na páirteanna **uile**, – (a), (b) agus (c).

- (a) Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.
- (i) Cén státaire Gréagach a bhí freagrach as an bPartanón a thógáil?
 - (ii) Cén fáth a raibh an Partanón tiomnaithe d’Aitéine?
 - (iii) Cad ba *peplos* ann?
 - (iv) Cén ceangal a bhí idir Conradh Déiliach agus tógáil an Phartanóin?
 - (v) Cérbh é an ceangal a bhí idir an dia Poiséadón agus an Erechtheum?
 - (vi) Cad a léirítear i bhFótagraf 4 ar Pháipéar X? (24)
- (b) Samhlaigh gur déagóir sa tSean-Aithin tú atá díreach tar éis páirt a ghlacadh sa Panathenaea Mór. Déan cur síos ar an bhféile do dhuine éigin nach bhfuil rud ar bith ar eolas aige/aici fúithi. Ba cheart duit na cúiseanna a bhaineann leis an bhféile a lua, cá dtarlaíonn sí agus cathain, na grúpaí daoine a bhfuil baint acu léi, agus eolas ábhartha ar bith eile. (32)
- (c)
- (i) Cén t-ainm a thugtar ar na hachair thriantánacha dealbhóireachta a léirítear i bhFótagraf 5 ar Pháipéar X? (6)
 - (ii) Cá mbeadh na hachair thriantánacha seo le fáil ar theampall? (Tá cead agat sceitse a úsáid mar fhreagra). (6)
 - (iii) Mínigh scéal **ceachtar** de na pictiúir i bhFótagraf 5. (6)
 - (iv) Cén fáth go raibh an-scil ag teastáil ón dealbhóir chun snoíodóireacht mar sin a dhéanamh? (6)
- (80 marc)

CUID B

An Saol Rómhánach

Topaic 6: Aeinéas ar a Shiúlta.

Ba cheart tabhairt faoi na páirteanna **uile**, – (a), (b) agus (c).

- (a) Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.
- (i) Nuair a thagann Aeinéas i dtír ar chósta na hAfraice Thuaidh, cé hé an chéad duine a bhuaileann leis?
 - (ii) Cad a fheiceann Aeinéas i gcathair nua na Cartaige a thugann dóchas dó ar dtús maidir leis an am atá le teacht.
 - (iii) Cérbh é Eachtar? Cad a ordaíonn sé d’Aeinéas a dhéanamh?
 - (iv) Cad a chuireann ina luí ar Anchises sa deireadh an Traí a fhágáil?
 - (v) Cérbh é Iarbas? Cad a theastaigh uaidh go ndéanfadh Díodó?
 - (vi) Conas a d’aimsigh Aeinéas an Ghéag Órga? (24)
- (b) (i) Déan cur síos achomair ar an Íochtar Domhain ar thug an tSibil ann Aeinéas. (20)
- (ii) Cén chuid de chur síos Veirgil ar an Íochtar Domhain is spéisiúla leat? Tabhair cúiseanna le do fhreagra. (12)
- (c) Léigh an sliocht seo a leanas as Leabhar 1 den **Aeinéid**, agus ansin freagair na ceisteanna ina dhiaidh.

‘Tagaim chugat, a Aeolus, toisc gur thug Athair na nDéithe agus Rí na bhFear an chumhacht duit chun tonnta na farraige a chiúiniú nó iad a ardú le do ghaotha. Tá cine fear ar fuath liom iad ag seoladh muir Thoirian ag iompar Ilium go dtí an Iodáil, chomh maith leis na Penates, a gcuid déithe cloíte. Lasc in airde do ghaotha. Cloígh a gcuid long agus cuir gotóin poill iad. Ruaig a gcabhlach i ngach treo agus scaip a gcoirp ar fud na mara. Tá ceithre nimfeach déag agam den áilleacht is iontaí agus is í Deiopea an nimfeach is áille díobh. Tabharfaidh mé duit í agus ceanglóidh mé tú i gcuing an phósta dhlisteanáigh. Má dhéanann tú an gar seo dom, caithfidh sí a cuid blianta go léir in éineacht leat agus déanfaidh sí athair díot ar pháistí áille.’

- (i) Cé a labhraíonn na focail sa sliocht thuas? (6)
- (ii) Cé hiad an “cine fear ar fuath liom iad” (líne 2 agus 3)? (6)
- (iii) Mínigh cén fáth gur fuath leis an gcainteoir na fir seo. (6)
- (v) Conas a dhéanann an cainteoir iarracht a chur ina luí ar Aeolus an achainí seo a dhéanamh? (6)

(80 marc)

Topaic 7: Téatar na Rómhánach – Coiméide: An Saighdiúir Máiteach.

Ba cheart tabhairt faoi na páirteanna **uile**, – (a), (b) agus (c).

(a) Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.

(i) Cathain a scríobh Plautus a chuid drámaí:
1200 R.C.; 200 R.C.; A.D. 200 ?

(ii) Cérbh iad na hócáidí inar léiríodh drámaí sa Róimh ársa?

(iii) “Is é an t-aon rud ar féidir liom a rá ar a thaobh ná go ndéanann a chócaire sailéad olóige iontach.” Cé a labhraíonn na focail sin? Cé leis an cócaire?

(iv) “Déarfaidh mé go bhfuil leathchúpla deirféar ag Philocomasium atá díreach tagtha ón Aithin.” Cén fáth go dteastaíonn ó Palaestrio a chur i gcéill go bhfuil leathchúpla deirféar ag Philocomasium?

(v) Cé a bhfuil mar chur síos air gur “eiseamláir de bhéasa meánaosta, leanbh de naíolann Véinis” é?

(vi) “I dtús báire, mar sin, seo comhartha grá duit.” Cad é an comhartha grá seo, agus cé hé an t-úinéir a cheaptar a bheith aige? (24)

(b) (i) Déan cur síos ar charachtar an tsaighdiúra mhaígh, Pyrgopolynices, mar a léirítear é sa drama seo. Déan tagairt i do fhreagra do chuid de na rudaí a deir sé nó a dhéanann sé. (20)

(ii) Dar leat, ar tháinig athrú ar Pyrgopolynices faoi dheireadh an dráma? Tabhair cúis le do fhreagra. (6)

(iii) An mothaíonn tú trua dó? Tabhair cúis le do fhreagra. (6)

(c) Léigh an sliocht seo a leanas agus freagair na ceisteanna ina dhiaidh. Is é an réamhscéal iomlán é as dráma Plautus, **Pseudolus**.

Réamhscéal: Más mian le duine ar bith seasamh suas agus a chosa a shíneadh, anois an t-am chuige. Is é an chéad mhír eile ar an gclár ná dráma le Plautus – agus ceann fada.

(i) Luaigh cosúlacht amháin **nó** difríocht amháin atá idir an réamhscéal seo agus réamhscéal **An Saighdiúir Maíteach**. (8)

(ii) Luaigh gné neamhchoitianta **amháin** a bhaineann le réamhscéal **An Saighdiúir Maíteach**. (4)

(iii) Cén fáth ar thaitin le drámaoirí coiméide Rómhánacha go mbeadh suíomh Gréagach ag dráma? (8)

(iv) Seachas Plautus, ainmnigh scríbhneoir Rómhánach **amháin** a chuir drámaí Gréagacha in oiriúint don Téatar Rómhánach. (4)

(80 marc)

Topaic 8: Beatha agus Comhaimsir Iúil Caesar.

Ba cheart tabhairt faoi na páirteanna **uile**, – (a), (b) agus (c).

(a) Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.

(i) Conas a rinne Catulus iarracht a áiteamh ar Caesar gan seasamh don phost mar *Pontifex Maximus* (Ardsagart)?

(ii) Cad a mhol Caesar go dtarlódh dóibh siúd a bhí páirteach sa Chomhcheilg Chaitilíneach?

(iii) Cén áit a fuair Caesar mar chúige tar éis dó a bheith ina phraetóir?

(iv) Cad iad na tosca inar tuairiscíodh go ndúirt Caesar, “B’fhearr liom a bheith ar an bhfear is airde anseo ná bheith sa dara háit sa Róimh”?

(v) Ainmnigh an cath ar tuairiscíodh go ndúirt Caesar ina dhiaidh, “Tháinig, chonaic agus bhuaigh mé.” Cé air a bhfuair Caesar an buasa chath seo?

(vi) Cérbh é an comhartha don ionsaí marfach a rinneadh ar Caesar i dtéatar Poimpéis.

(24)

(b) (i) Déan cur síos ar conas a throid Caesar in aghaidh na nGearmánach **agus** conas a fuair sé an bua orthu.

(12)

(ii) Luaigh treabh **amháin** eile ar throid sé ina gcoinne **agus** conas a fuair sé an bua orthu.

(12)

(iii) Seachas a chuid scileanna cogaíochta, luaigh **dhá** thréith eile a léirigh Caesar le linn na bhfeachtas sin.

(8)

(c) Léigh an sliocht seo a leanas as **An Dáréag Caesar** le Suetonius agus ansin freagair na ceisteanna ina dhiaidh.

Bhí tuairim ag cuid dá chairde, toisc gan aon fhonn maireachtála a bheith air i ngeall ar a shláinte a bheith ag imeacht chun donais, nár ghlac sé réamhchúraimí ar bith, agus go ndearna sé neamhshuim de rabhaidh na bhfear feasa agus de lucht na dea-mhéine. Tá sé tugtha le fios freisin gur chuir sé an oiread sin muiníne i bhforógra deiridh an tSeanaid agus ina mionn dílseachta, ná gur chuir sé uaidh na Spáinnigh armtha a bhíodh mar gharda buan aige go dtí sin.

(i) Tabhair sampla **amháin** as an sliocht thuas maidir le conas a rinne Caesar neamhshuim de rabhadh faoina bhás.

(8)

(ii) Cé a chuir ina luí ar Caesar dul go dtí Teach an tSeanaid an lá a fuair sé bás?

(8)

(iii) Cén sórt báis a dúirt Caesar a thaitneodh leis nuair a chuir a chairde ceist air?

(8)

(80 marc)

Topaic 9: Cathair Rómhánach – An Phoimpé.

Ba cheart tabhairt faoi na páirteanna **uile**, – (a), (b) agus (c).

- (a) Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.
- (i) Cén difríocht a bhí idir scrios na Poimpé in A.D. 79 agus scrios Herculaneum?
 - (ii) Cén fáth go bhfuil cáil chomh mór sin ar Villa na Rúndiamhra?
 - (iii) Cén bhaint a bhí ag an nginearál Rómhánach, Sulla, leis an bPoimpé?
 - (iv) Cén sórt léirithe a tharla san Odeon (téatar beag) sa Phoimpé?
 - (v) Cad tá léirithe i bhFótagraf **6** ar Pháipéar **X**?
 - (vi) Cén imeacht atá léirithe i bhFótagraf **7** ar Pháipéar **X**? (24)
- (b) Tugadh mar thasc duit bróisiúr a scríobh ar thurasóireacht na Poimpé in A.D. 70. Déan cur síos ar an mbaile agus a chuid buanna. Sa bhróisiúr bíodh eolas ar: foirgnimh phoiblí, siamsaíocht, siopadóireacht, bialanna agus aon sonraí ábhartha eile. (32)
- (c) Léiríonn Fótagraf **8** ar Pháipéar **X** mósáic ar a dtugtar ‘An tUrlár Gan Scuabadh’.
- (i) Cén sórt eolais faoin saol Rómhánach atá le fáil ón mósáic sin? (8)
 - (ii) Luaigh sampla de mhósáic ón bPoimpé agus abair cad a insíonn sé dúinn faoin saol sa Phoimpé. (8)
 - (iii) Ar mhaith leat a bheith i do chónaí sa Phoimpé 2000 bliain ó shin? Tabhair **dhá** chúis le do fhreagra. (8)

(80 marc)

Topaic 10: An tArm Rómhánach.

Ba cheart tabhairt faoi na páirteanna **uile**, – (a), (b) agus (c).

- (a) Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.
- (i) San arm Rómhánach, cad ba chohórt ann?
 - (ii) Cén cúram a bhí ar cheantúir?
 - (iii) Cén t-impire a ghlac páirt san ionradh ar an mBreatain in A.D. 43?
 - (iv) Cad ba *praetorium* ann i ndún Rómhánach?
 - (v) Cad tá léirithe i bhFótagraf **9** ar Pháipéar **X**? Cén fáth ar bhain tábhacht leis don arm?
 - (vi) Cad tá léirithe i bhFótagraf **10** ar Pháipéar **X**? Cén úsáid a bhaintí as? (24)
- (b) Samhlaigh gur saighdiúir léigiúnach tú san arm Rómhánach. Scríobh litir abhaile chuig do dheartháir á spreagadh chun dul isteach san arm. I do litir ba cheart duit a lua: do chuid eachtraí ag máirseáil agus i gcomhrac i do theannta, gnáthchúrsaí an lae, na coinníollacha maireachtála agus cad ba mhaith leat sa todhchaí. (32)
- (c) Léiríonn Fótagraf **11** ar Pháipéar **X** athdhéanamh de léigiúnach ina chathéide. Déan staidéar ar an bhFótagraf agus freagair na ceisteanna seo a leanas:
- (i) Cad as a bhfuil clogad an léigiúnaigh déanta, agus conas a bhí sé deartha chun cosaint a thabhairt. (8)
 - (ii) Cén chlisteacht speisialta a bhain le dearadh armúr an choirp? (8)
 - (iii) Tabhair cur síos achomair ar conas a d'oibrigh sleá **nó** sciath léigiúnaigh i gcath. (8)

(80 marc)

Leathanach Bán